

DUCHOWNIE (64) *av*

o oraz e jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI w. s.v. duchowny.

1. *W sposób niewidomy, niecielesny; nadprzyrodzony, mistyczny; wewnętrznie, duchem, duszą; spiritualiter Mącz, Cn; instar spiritus Cn (43) : A niechtążt ijch [apostołów] w wątpieniu/ [...] zołtawitz/ piłmo ijm wykładá/ fertza w miłości rozpálá/ [...] Takiéż na każdy dzień s nami czyni duchownie OpecŻyw 168v; Tak ze też chrzeft duchownie nas rodzy/ odnawia/ wśprawiedliwia SeklKat T4v; KromRozm II 13v, m3 [2 r.]; Luter s swoimi powiádał być ciáło boże prawdziwe duchownie pod ofobą chlebá według wiáry y fłow/ [...] Hoc est corpus meum BielKron 206v, 203v; Deus ille quem mente noscimus, Pan Bog ktorego duchownie chwalimy. Mącz 250c, 408c; HistRzym 60v; Iefzcze go [Ciało Chrystusa] tym fpořobem pożywamy/ wżywáiąc onych znákw widomych chlebá y winá/ gध्ये prawdziwie á duchownie z wiárá pożywamy ciáła iego RejPos 103, 3v; RejPosWiecz³ 97v [2 r.]; Ciało Pána Chrifułowe człowieká wnątrznego duchownie/ dořtáteczenie/ pořila y tuczy. WujJud 257v, 172v, 251, 264; BudNT 1.Cor 2/14; CzechRozm 267v; SkarJedn 390; ArtKanc A13v; A ták w tym nabożeńřtwie zaráz wyrázilř y odpráwiř duchownie/ troiákie ono Zydowłkie ofiáry LatHar 507, +9, 186, 314, 334 marg; nie tylko Mária Bogárodzicá iest błogofławiona/ ále y ci wřzyřcy / ktorzy fłowo Boże duchownie w řercu poczynáią/ co bywa fłucháiąc WujNT 243, 186, 304, 1.Cor 2/14, s. 581 marg [2 r.].*

W przeciwstawieniu: »duchownie ... cielesnie« (4): TarDuch B4; Mamy Kryřtuřá znáć duchownie y wedle mocy iego nie ćieleřnie. BibRadz II 100v marg; niemař go (Kryřtusa] tu ćieleřnie ieno duchownie. BielKron 203v; LatHar 186.

Szereg: »duchownie a (i) niewidomie« [szyk 2 : 1] (3): Sákráment ábo řwiátořć/ áćř widomie řpráwowány bywa/ á wřzákoř duchownie á niewidomie ma być rozumáány. RejPosWiecz² 95v, 97v; LatHar 231.

a. *W sensie wyřszym, bořym (mówić, rozumieć); altius, caelitus, divinitus, spiritualiter Cn (2) : Alem wam tymi fłowy fákřáment nieiáki zálecił/ ktory gdy duchownie bęďdzie zrozumiáány/ tedy then ożywi řmyřły y duřze ludzkie. RejPos 89v; (bo oni choćiař niechcą być Antropomorphitámi heretykámi názwilřkiem/ iednák ták tobie częřto Bogá z głowy řwey/ iáko iednego człowieká máluia/ y ták o nim grubie choćiař wrzкомо subtylnie y iákoby duchownie y dumáią y mowią.) CzechEp 255.*

b. *řwiętořliwie, bogobořnie (1) : S tego naukę wziętz mámy/ [...] Trzecié ijř duchownie mamy řyřtz/ a fłowa bořkié niemaia nam byřz przykré OpecŻyw 56.*

2. *W sposób alegoryczny, przenořny, typiczny, nie dořłownie; allegorice BartBydg (21) : Allegorice, vicladnye a duchownye BartBydg 241v; Pfalm 85. Modlitwá Dawidowá. Duchownie Pánu Chrifułowi řłuży/ według textu kořďdemu pobořznemu Leop Ps 85 arg; RejAp 91 v, 92v, 138v, Ee4; Abowiem wyznawáią (mowi Confesřia Mánsfeldeńřka) że prawdziwe Ciáło/ y prawdziwa Krew Chrifułowá na Wiečerzy Páńřkiey prawdziwie y iftotnie przyřytna iest/ á wřzákře pod figurá/ duchownie y fákřámentálnie: ták/ że ciáło Chrifułowe záwřze mieřłkáło w niebie. WujJud 173; SkarŻyw 162; LatHar 354, 476; A ciáła ich ležeć bęďą ná vlicách miářtá wielkiego/ ktore duchownie*

[*spiritualiter*] nazywają Sodomą y Egypcem *WujNT Apoc 11/8* [*przekład tego samego tekstu RejAp 91v*]; *PowodPr 22*.

Zwroty: »duchownie rozumieć, rozumiany« [*szyk 6 : 2*] (*6 : 2*): *OpecŻyw 55v*; Ty sam miły panie tworzył gori moczą twą Gori to iest apołtoły, rozumiejącz duchownie. *WróbŻolt V*; *RejPs 126*; Możymy theż thym powietrzem duchownie rozumieć wierną naukę Pánłką/ bez ktorey iáko bez powiethrza żaden żyw być nie może *RejAp 138v*; *CzechRozm 120* [2 r.]; *NiemObr 173*; *LatHar 718 marg.*

»duchownie wykładać« (*1*): A ná konyec ták mamy rozumyeć o wślytkyem piśmye łtárego zakonu [...] iż łye to widomye tákó dżyáło/ y ták yáko Pyotr y Páweł duchownye wykłádáyą. *KromRozm II m4v*.

Synonim: 2. *wykładnie*.

TG